

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПРИЧИН СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Т.Ю. Стадницька, А.М. Яцюк

Херсонський державний університет, asbyus.13@gmail.com

150999stadnitskya@gmail.com

Постановка проблеми. Родина з давніх часів є основною ланкою суспільства. Перед сучасною родиною стоїть велика кількість викликів: соціальних, культурних, політичних, економічних. Саме міцна родина може виховати гармонійну та психологічно зрілу особистість дитини. Проте сімейні конфлікти не є рідкістю, а й навпаки, є нормою міжособистісного спілкування, за умови конструктивного їх вирішення.

Психологічному дослідженню родини, сімейним конфліктам та особливостям сімейного консультування присвячено роботи Г. Богданова, О. Бондарчук, Дж. Брауна, А. Варги, Дж. Готмана, Т. Гурко, С. Ємельянова, Е. Ейдемільера, Т. Іота, С. Ковальова, Г. Ложкіна, В. Розіна, В. Сисенко, К. Сімеоне-ДіФранческо, Г. Чепмена, Д. Шапіро.

Мета статті – висвітлити загальні соціально-психологічні причини сімейних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. Сімейні конфлікти – це протиборство між членами родини через зіткнення протилежно спрямованих мотивів та/або поглядів.

Особливості сімейних конфліктів [1]:

1. Специфіка предмету конфлікту. Особливість сімейних стосунків полягає у поєднанні як міжособистісних контактів (любов, довіра, родинні зв'язки) так і правових, а також певних обов'язків, пов'язаних з функціями родини: репродуктивна, виховна, економічна, рекреативна, комунікативна та регуляторна.

2. Специфіка причин конфлікту. До основних причин сімейного конфлікту відносять: обмеження свободи активності, дій, самовияву членів родини;

адиктивна поведінки одного або декількох членів родини; наявність протилежних інтересів, бажань та цілей, обмеженість можливостей для задоволення потреб одного з членів родини (з його точки зору); авторитарний, жорсткий тип взаєностосунків, які склалися в родині; наявність матеріальних проблем; авторитарне втручання родичів в подружні стосунки; сексуальна дисгармонія партнерів.

3. Специфіка динаміки та форм прояву конфлікту. В цілому динаміка сімейних конфліктів характеризується класичними етапами (виникнення конфліктної ситуації, усвідомлення конфліктної ситуації, відкрите протиборство, розвиток відкритого протиборства, вирішення конфлікту та емоційне переживання конфлікту [3]). Проте сімейні конфлікти відрізняються від інших міжособистісних конфліктів, підвищеною емоційністю, швидкістю проходження кожного етапу, формами протиборства (докорами, образами, сварками, сімейними скандалами, порушеннями обіцянок і т.п.), а також способами їх вирішення (примирення, досягнення згоди, взаємні поступки, розлучення і т.п.).

4. Соціальні наслідки конфліктів. Нажаль, сімейні конфлікти нерідко призводять до трагічного закінчення сварки. На психосоматичному рівні призводять до захворювань членів родини. Особливо важкі наслідки сімейні конфлікти мають для дітей.

Причини сімейних конфліктів можуть носити специфічний характер.

Причинами конфліктів, у випадку сварок між поколіннями є:

- суб'єктивне сприйняття представниками різних поколінь один одного;
- надлишковий контроль та опіка з боку батьків;
- гіпоопіка, коли дитина має забагато самостійності і починає почувати себе не потрібною;
- перехідний вік, коли вікові кризи та зміни в житті дитини стають причинами конфліктів у родині.

Проте, слід зазначити, що джерелом сварок батьків і дітей, є відсутність злагоди та розуміння між батьками, в основі якої можуть бути психологічні і соціальні причини.

До психологічних причин сімейних конфліктів можна віднести:

- емоційні причини: незадоволення в різноманітних сферах сімейного життя (потреба в увазі, ніжності, підтримці, проблеми в сексуальній сфері і т.п.) та суспільного життя (проблеми на роботі, соціальні та економічні виклики, стреси, тривожні стани);
- психологічна неготовність до шлюбу: нереалістичні очікування, щодо партнера, неможливість або небажання брати на себе частину відповідальності, неготовність до можливих криз та змін з якими може стикатись родина;
- різні погляди на спільне життя: різні сімейні моделі, різні погляди на розподіл сімейних ролей;
- невміння своєчасно повідомити партнера про власне незадоволення;
- відсутність поваги один до одного, хамство та образи;
- різні духовно-моральні орієнтири, система цінностей;
- протилежні особливості в темпераменті;
- відсутність довіри і, як наслідок – ревності.

До соціальних причин сімейних конфліктів можна зазначити:

- матеріальні проблеми: нестача грошей, або значна різниця в заробітку, невиправдані очікуваннях, щодо матеріального забезпечення родини, або неочікувана зміна в матеріальному становищі родини;
- житлові складності: відсутність власного житла, постійні переїзди, невиконання своїх обов'язків пов'язаних з доглядом житла;
- можливості для задоволення потреб та бажань;
- соціальне оточення, наявність підтримки «молодої родини»;
- процес виховання дітей, у випадку різних моделей виховання;
- адитивна поведінка;
- навички саморегуляції, наявність особистого ресурсу;

– втома як фактор конфліктної поведінки.

Розглянуті причини сімейних конфліктів не будуть повними, якщо не враховувати інформацію про характерні копінгові форми поведінки подружжя. Копінгові режими в подружжі були описані схема-терапевтами К. Сімеоне-ДіФранческо, Е. Редігером та Б. Стівенсом [2, с. 141-142], які у своїй роботі виокремили наступні категорії режимів:

1. «Покірна капітуляція» – засвоєні в дитинстві форми покірної поведінки, транслюються в дорослому житті, поєднуючи образ батьків з образом партнера. Відчуття незадоволення не висловлюється, партнер може про нього не знати. Замість цього використовується гіперкомпенсація, яка все рівно не приносить внутрішнього задоволення. Проте особа не вірить у зміни на краще і продовжує замовчувати свої проблеми.

2. «Відсторонений захисник» – партнери намагаються захиститись від конфліктної ситуації тим, що перебувають у постійній зайнятості – робота, ігри на комп'ютері, приділення всієї уваги дітям, забуваючи про себе і т.п.

3. «Відсторонене самозаспокоєння» – партнери не намагаються обговорити подружні проблеми один з одним, замість цього займаються самозаспокійливою діяльністю – переїдання, шопінг, адитивна форма поведінки.

4. «Гіперкомпенсація» – контролююча, агресивна або конфліктна поведінка, яка проявляється у підвищеному тоні голосу, криках, або ігноруванні, недобррозичливих зауваженнях та інших форм пасивно-агресивної поведінки, метою якої є контроль партнера і конфліктної ситуації.

Сучасні практичні психологи в галузі сімейного консультування пропонують наступний алгоритм роботи з сімейними конфліктами, який метафорично був названий «танцем комунікації» [2]. Цю техніку ми зобразили графічно на рисунку 1.

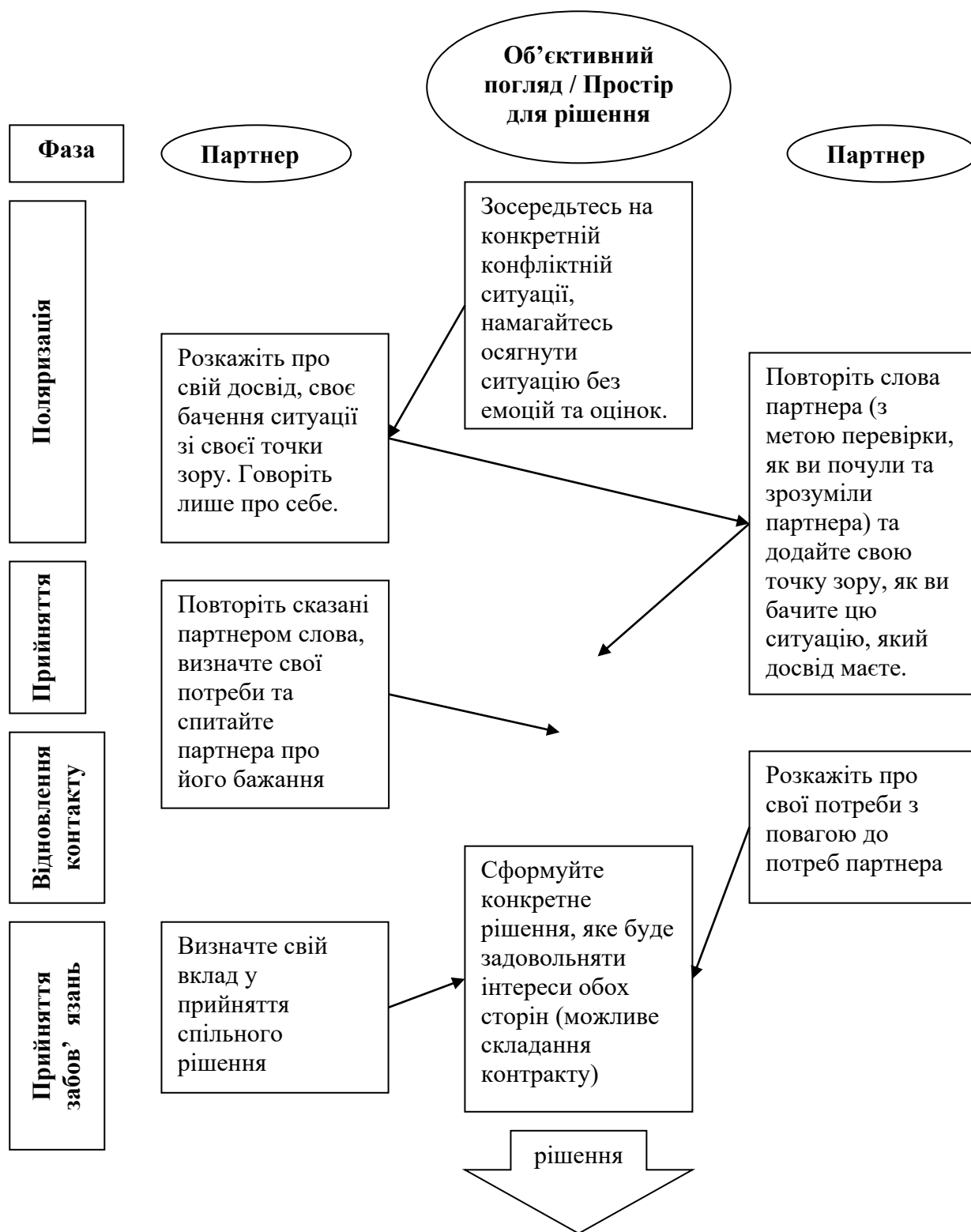

Рис. 1. – Техніка для послідовного вирішення сімейного конфлікту «Танець комунікації»

Отже, нами були узагальнені та систематизовані основні причини сімейних конфліктів, виокремлено психологічні та соціальні чинники конфліктної

взаємодії у родині. Визначено, що сімейні конфлікти це специфічна форма конфлікту, адже вони динамічніші за інші види конфліктів, і їх наслідки мають більш «трагічний» характер і впливають на всю сімейну систему. Нами було розглянуто та систематизовано підхід до вирішення сімейних конфліктів, запропонований одним з найбільш доказових психологічних методів консультування, а саме метод схема-терапії, який базується на моделі схем та режимів.

Література:

1. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб. : Питер, 2009. 420 с.
2. Симеоне-ДиФранческо К., Редигер Э., Стивенс Б.А. Схема-терапия супружеских пар. Практическое руководство по исцелению отношений. М.: Научный мир, 2017. 400 с.
3. Яцюк А.М. Спосіб реагування на конфліктну ситуацію у юнаків. *Інсайд: психологічні виміри суспільства : наук. журн.* / ред. кол. І.С. Попович, С.І. Бабатіна, І.Р. Крупник та ін.. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип.1. С. 59-64.